

Yhteistyöohjelma 2017–2020:

**Maa- ja metsätalous-, kalastus-,
vesiviljely- ja elintarvikeasiain
ministerineuvosto**

Pohjoismaiden
ministerineuvosto

**Yhteistyöohjelma 2017–2020:
Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja
elintarvikeasiain ministerineuvosto**

ISBN 978-92-893-4830-0 (PRINT)

ISBN 978-92-893-4831-7 (PDF)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2017-702>

ANP 2017:702

© Pohjoismaiden ministerineuvosto 2017

Ulkoasu: Gitte Wejnold

Kannen valokuva: Norden.org, Ane Cecilie Blichfeldt

Paino: Rosendahls

Painos: 30

Printed in Denmark

Pohjoismaiden ministerineuvosto on myöntänyt tukea raportin julkaisemiseen. Raportin sisältö ei välttämättä edusta Pohjoismaiden ministerineuvoston kantaa, näkemyksiä tai suosituksia.

www.norden.org/nordpub

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimpia alueellisia yhteistyömuotoja. Yhteistyön piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisen yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

www.norden.org

Yhteistyöohjelma 2017–2020:

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvosto

SISÄLLYS

- 4 Johdanto
- 6 Strategiset toimenpiteet
- 9 Painopistealueet
- 15 Tulokset vuoteen 2020 mennessä
- 17 Sektorin organisointi
- 18 Pohjoismainen geenivarakeskus (NordGen)

Johdanto

Pohjoismaiden ministerineuvoston yhteistyöohjelmista

Pohjoismaiden ministerineuvoston yhteistyöohjelmissa kuvataan sektoreiden ohjelmakauden tärkeimmät poliittiset painopistealueet. Yhteistyöohjelma ohjaa sektoreiden toimintaa, mutta se tulee myös nähdä osana Pohjoismaiden ministerineuvoston muita ohjaavia asiakirjoja, joita ovat muun muassa pohjoismaisen hallitusyhteistyön visio (*Yhdessä olemme vahvempia*), eri sektoreita koskevat strategiat sekä kansalliset puheenjohtajakauden ohjelmat.

Yhteistyöohjelman johdannossa hahmotellaan sektoreiden poliittisia painopistealueita ja haasteita. Sen jälkeen ohjelmassa kuvaillaan ohjelmakauden keskeiset *strategiset toimenpiteet*.

Taulukko 1: Pohjoismaiden ministerineuvoston ohjaavien asiakirjojen rakenne:

Ohjaava asiakirja	Kohderyhmä	Toimeksiannon kesto
1. Yhteistyöministereiden visiojulistus	Pohjoismaiden ministerineuvosto	Ei päättymispäivää
2. Sektorienvälinen strategia	Pohjoismaiden ministerineuvosto	Enintään 6 vuotta
3. Yhteistyöohjelma	Sektorikohtainen	4 vuotta
4. Puheenjohtajaohjelma	Pohjoismaiden ministerineuvosto	1 vuosi

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikesektorin (FJLS) yhteistyöohjelma 2017–2020

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikesektorin (FJLS) yhteistyöohjelma edistää osaltaan yhteistyöministereiden pohjoismaisen yhteistyön visiota innovatiivisesta, rajattomasta, näkyvästä ja ulospäin suuntautuvasta Pohjolasta. Ohjelma vaikuttaa osaltaan myös Pohjoismaiden ministerineuvoston kolmeen horisontaaliseen strategiaan kestävästä kehityksestä, lapsista & nuorista ja tasa-arvosta sekä muihin pohjoismaisiin sektorienvälisiin strategioihin.

Pohjoismaisten strategioiden ohella sektori pitää myös YK:n 17 kestävästä kehityksestä (SDG) saavuttamista tärkeänä, sillä niillä odotetaan olevan huomattavaa vaikutusta Pohjoismaihin lähitulevaisuudessa. Kaikki YK:n tavoitteet eivät ole FJLS-sektorin kannalta yhtä keskeisiä, ja siksi sektorin työ ja prioriteetit tuleekin suhteuttaa niihin tavoitteisiin ja osatavoitteisiin, jotka ovat FJLS:n yhteistyön kannalta relevantteja. Seuraavilla tavoitteilla katsotaan olevan erityistä merkitystä nyt ajankohtaiselle strategialle:

- **Tavoite 2:** Nälän poistaminen, ruokaturvan saavuttaminen, ravitsemuksen parantaminen ja kestävä maatalouden edistäminen.¹
- **Tavoite 3:** Terveellisen elämän ja hyvinvoinnin takaaminen kaikille.
- **Tavoite 6:** Vedensaannin ja vesivarojen kestävä hallinnoinnin varmistaminen kaikille sekä riittävän sanitaation takaaminen kaikille.
- **Tavoite 8:** Kestävän talouskasvun edistäminen, täyden ja tuottavan työllisyyden takaaminen ja kunnollisten työolojen edistäminen kaikille.
- **Tavoite 12:** Kestävien kulutus- ja tuotantotapojen takaaminen.
- **Tavoite 13:** Välittömiin toimenpiteisiin ryhtyminen ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.
- **Tavoite 14:** Merten ja niiden luonnonvarojen kestävä käytön edistäminen maailman merien suojelemiseksi.
- **Tavoite 15:** Ekosysteemien ja luonnonvarojen suojeleminen ja edistäminen kestävällä tavalla. Ekosysteemien säilyttäminen ja turvaaminen, aavikoitumisen torjuminen ja luonnon monimuotoisuuden kuyhtymisen estäminen.

FJLS-sektorin työllä on siis vaikutusta moniin keskeisiin globaaleihin haasteisiin, esimerkiksi ilmastonmuutokseen, sairauksia aiheuttavia bakteereita kohtaan kehittyvään resistenssiin ja elintapasairauksien yleistymiseen. Sektorin osallistuminen globaaleihin haasteisiin tarkoittaa myös sitä, että FJLS-yhteistyön avulla Pohjoismailla voi olla tärkeä tehtävä tunnistaa ja panna täytäntöön pohjoismaisia ratkaisuja globaaleihin yhteiskunnallisiin haasteisiin sekä levittää pohjoismaisia ratkaisuja muualle maailmaan.

Yhteisiä vahvuuksiaan entistä paremmin hyödyntämällä Pohjoismaat voivat edistää yhteispohjoismaisia intressejä EU:ssa ja kansainvälisesti. Pohjoismaat ovat pieniä maita, mutta yhdessä ne ovat huomattavasti vahvempia kansainvälisellä arenalla, taloudellisesti, kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti.

¹ Huomioitavaa on, että elintarviketurvallisuus pitää sisällään niin elintarviketurvallisuuden/ ruokaturvallisuuden kuin elintarvikevarmuuden/ elintarvikkeiden riittävän saatavuuden. YK:n piirissä kalastus ja vesiviljelyala sisältyvät käsitteeseen "maatalous".

YK:n 17 kestävä kehityksen tavoitetta.

Strategiset toimenpiteet

Tässä luvussa kuvaillaan sektorin keskeisimmät strategiset toimenpiteet. Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvosto (MR-FJLS) koostuu neljästä sektorista: kalastuksesta ja vesiviljelystä, metsätaloudesta, maataloudesta ja elintarvikkeista. Sektorilla on kaksi yleisen tason strategista toimenpidealuetta sektorien tuomiseksi yhteen ja synergiaetujen luomiseksi niiden välille: pohjoismaisen biotalouden kehittäminen sekä kestävät elintarvikejärjestelmät. Teemat eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan ne tulee nähdä kahtena erilaisena lähestymistapana samaan kysymykseen: FJLS-sektorista tehdään pohjoismaisittain taloudellisempi, sosiaalisempi ja ekologisesti kestävä. Siksi tavoitteena on myös, että kaikki pohjoismaisen FJLS-yhteistyön neljä osaluetta lujittavat osaltaan strategisia toimenpiteitä samalla kun luodaan yhteyksiä myös muihin sektoreihin.

1. Pohjoismaisen biotalouden kehittäminen

FJLS-sektoriin kuuluu eloperäisen biomassan kestävä tuotanto sekä tuotteiden tie markkinoille elintarvikkeina, elintarvikkeiden ainesosina, tekstiileinä, polttoaineena tai erilaisina teollisuuden raaka-aineina ja tuotteina. Sektori pureutuu kestäväen kehityksen taloudelliseen, sosiaaliseen ja ympäristölliseen näkökulmaan näissä arvoketjuissa.

Vaikka Pohjoismaiden vahvuudet poikkeavat toisistaan, biotaloudella on maille suurta taloudellista merkitystä. Pohjoismaat ovat myös ottaneet vastuuta biologisten luonnonvarojensa kestäväen käytön kehittämisestä. Pohjoismainen biotalous luo kehukset, joiden avulla FJLS-sektori voi olla mukana tarjoamassa ratkaisuja aikamme suuriin yhteiskunnallisiin haasteisiin. Niitä ovat muun muassa luonnonvarojen tehokkaampi käyttö ja suurempi taloudellinen lisäarvo, ilmasto vaikutuksiin sopeutuminen, aluekehitys ja elintarviketurvallisuus sekä luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen ehkäiseminen. Samalla biotalouteen on kiinnitetty EU:ssa ja kansainvälisesti kasvavaa huomiota ja kysely Pohjoismaiden kokemusten ja ratkaisujen perään.

2. Kestävät elintarvikejärjestelmät

Elintarvikkeet ovat erottamaton osa pohjoismaista biotaloutta. Siksi FJLS-sektori haluaa keskittyä pohjoismaisten elintarvikejärjestelmien kestäväen ja kannattavaan kehitykseen, jossa painotetaan maalta ja merestä saatavien elintarvikkeiden tehokasta ja vastuullista tuotantoa, kestäväen resurssien käyttöä, ruokahävikin vähentämistä ja siihen liittyen sivu- ja jäänöstuotteiden parempaa hyödyntämistä koko tuotantoketjussa sekä kuluttajatietoutta, jotta valistuneet kuluttajat voivat tehdä kestäviä valintoja.

Yhteiskuntina asetamme elintarvikejärjestelmälle erityisiä vaatimuksia. Järjestelmän tulee olla avoin ja tarjota kuluttajille terveellistä ja turvallista ruokaa. Siksi Pohjoismaat haluavat kehittää edelleen olemassa olevaa yhteistyötä mm. eläinten hyvinvointiin, kuluttajavalistukseen, elintarvikevalvontaan ja ravitsemuspolitiikkaan liittyen.

Pohjoismainen yhteistyö perustuu vankkaan ammattitaitoon ja osaamiseen. Sen ytimessä on tutkimukseen ja kokemustenvaihtoon liittyvä yhteistyö, joka luo pohjan hyvälle ja kustannustehokkaille pohjoismaisille ratkaisuille – joista monet voivat olla myös kansainvälisesti relevantteja.

Vuoteen 2020 mennessä Pohjoismaiden vahva asema tulee lujittumaan

ja pohjoismaiseen yhteistyöhön sisällytetään uusia aiheita. Muun muassa innovaatioihin ja uusien biopohjaisten tuotteiden kehittämiseen liittyvää yhteistyötä vahvistetaan. Pohjoismaisista FJLS-sektoreista tehdään muutoskykyisempiä (resilienttejä) suhteessa muun muassa ilmastonmuutokseen, ja kestävä kehitys tulee olemaan tärkeä elementti kaikissa kuluttajia koskevissa toimissa. Siten voidaan muun muassa edistää terveellisten ja kestävien tuotteiden kysyntää kuluttajien keskuudessa.

Lisäksi Pohjoismaiden tulee yhä suuremmassa määrin hyödyntää yhteisiä vahvuuksiaan yhteisten pohjoismaisten intressien hyödyntämiseksi EU:ssa ja kansainvälisesti.

KUVA: NORDEN.ORG

KUVA: NORDEN.ORG, BENJAMIN SUOMIOLA

Painopistealueet

MR-FJLS on tunnistanut seitsemän osa-alueetta, joissa kuvaillaan sektorin keskeisimpiä yhteisiä haasteita kahteen yleisen tason strategiseen toimenpidealueeseen 2017–2020 liittyen.

1. Biologisten resurssien kestävä hallinnointi

”Uusi” biotalous luo kehyksen FJLS-sektoreiden pohjoismaiselle kehitykselle, jossa painotetaan biologisten resurssien kestävä hallinnointia. Pohjoismailla on erityisosaamista eri aloilla, mutta yhdessä niillä on vahva asema biotalouden alalla. Tämä koskee resurssien saatavuutta, hallinnointia ja jalostamista.

Pohjoismaat osaavat tuottaa muun muassa lihaa, maitoa, kalaa ja puutuotteita, joilla on suhteellisen pieni ympäristöjalanjälki ja joiden tuotannossa kulutetaan rajallisesti energiaa ja vettä. Pohjoismailla on ollut johtava asema ympäristöalalla esimerkiksi vahvassa ympäristösääntelyssä ja toimissa, joilla pyritään rajoittamaan ravinne- ja torjunta-ainepäästöjen valumista pohjaveteen, jokiin ja vesistöihin, millä on suuri merkitys eritoten makealle vedelle, juomavedelle sekä Itämerelle. Viime vuosina Pohjoismaat ovat myös laajentaneet yhteistyötä elintarviketeollisuuden ruokahävikin tutkimuksessa ja hävikin vähentämiseksi koko elintarvikejärjestelmässä.

Tehokas ja kestävä resurssienhallinta sekä hävikin torjunta aina alkutuotannosta esikäsittelyyn ja kulutukseen synnyttää selkeitä etuja: alkutuotannon ympäristövaikutus vähenee, taloudellisia resursseja vapautuu ja pitkän aikavälin tuotantovarmuus voidaan turvata. Tarpeettomaan elintarvikehävikkiin liittyy myös eettinen näkökulma, joka on syytä huomioida – ei vähiten globaalisti. Vahvan aseman säilyttämiseksi Pohjoismaiden tietopohjaa resurssien kestävästä hallinnoinnista – varsinkin mitä tulee resurssihävikkiin – tulee kartuttaa ja alkutuotannon ja esikäsittelysektorin välistä yhteistyötä vahvistaa. Tässä tuottavuudella on tärkeä rooli. Se on edellytys kilpailukyvyyn ylläpitämiseksi ja kasvuille. Lisäksi Pohjoismaiden tulee hyödyntää entistä paremmin se, että muun muassa YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestössä FAO:ssa, OECD:ssä ja EU:ssa on paljon kiinnostusta sitä työtä kohtaan, jota Pohjolassa tehdään juuri luonnonvarojen kestävässä hallinnoinnissa ja hävikin ehkäisemiseksi tuotannossa ja kulutuksessa.

2. Alkutuotannon parempi muutoskestävyys ja pienempi ilmastovaikutus

Kasvihuonekaasupäästöt ovat uhka sekä paikallisesti Pohjolassa että globaalisti. FJLS:n sektoreista

maataloussektori on se, jolla on suurin vaikutus kasvihuonekaasupäästöihin Pohjoismaissa, mutta samalla pohjoisten metsien kasvava biomassassa on osaltaan vähentämässä kasvihuonekaasupäästöjen määrää sitomalla hiilidioksidia ja korvaamalla fossiilisia polttoaineita. Myös kalastussektori vaikuttaa kasvihuonekaasupäästöihin. Ennakoitu ilmastonmuutos ja siihen liittyvät muutokset meriympäristössä ja merivirtauksissa tulevat muuttamaan FJLS-sektorin yleisiä toimintaedellytyksiä Pohjoismaissa. Kalakannat hakeutuvat pohjoisemmille vesille yli kalastusrajojen, ja merien tuottavuus muuttuu. Maataloustuotanto tulee enimmäkseen kasvamaan, vaikka muutokset tuholaiten ja sairauksien esiintyvyydessä tulevat rajoittamaan sitä. Metsät tulevat leviämään yhä pohjoisemmaksi ja yhä korkeammille alueille. Myös niiden kasvu kehittyy positiivisesti, vaikka samalla siihen liittyy tiettyjä haasteita tuholaiten, sairauksien ja äärimmäisten sääilmiöiden muodossa. FJLS-sektori haluaa tehdä yhteistyötä sellaisten menetelmien kehittämiseksi, joilla voidaan vähentää peruselinkeinojen ilmastovaikutusta samalla kun sektorin muutoskestävyyttä vahvistetaan.

3. One Health – terveet eläimet ja eläinten hyvinvointi

Eläinten terveys ja hyvinvointi ovat pohjoismaisen elintarviketuotannon

ydinarvoja ja edellytys vastuulliselle lääkkeiden käytölle Pohjoismaissa. Pohjoismaisessa eläinlääketieteen yhteistyössä halutaan nimenomaan varmistaa viranomaisten välinen kokemustenvaihto ja huolehtia siitä, että mailla on yhteinen valmius torjua kotieläintauteja kaikkialla Pohjoismaissa ja Baltiassa sekä jakaa kokemuksia multiresistenttien bakteerien käsittelystä.

Antibioottiresistenssin leviämiseen liittyvät uhat eivät rajoitu yksin eläimiin, vaan antibioottiresistenssi leviää ihmisten ja eläinten välillä ja maasta toiseen. Muun muassa siksi ihmis- ja eläinlääketieteen sekä ympäristösektorin tulee toimia pohjoismaisittain yhdessä kokonaisvaltaisen "One Health" -lähestymistavan mukaisesti, jotta antibioottiresistenssi pysyy Pohjoismaissa jatkossakin alhaisella tasolla. Samalla maiden tulee vahvuksiensa kautta pyrkiä vaikuttamaan kansainvälisiin päätöksiin, jotka liittyvät eläinten hyvinvointiin ja One Health -lähestymistapaan.

4. Terveellistä, turvallista ruokaa ja hyvät ruokailutottumukset

Pohjoismaat ovat onnistuneet ehkäisemään ylipainoa ja epäterveellisiä elintapoja paremmin kuin monet sellaiset maat, joihin yleensä vertaamme itseämme. Vahva tieteellinen perusta pohjoismaisten ravitsemussuosituksen

muodossa on toimivan pohjoismaisen ravitsemusyhteistyön lähtökohta, joka koostuu toimintasuunnitelmasta, yhteisestä valvonnasta sekä pohjoismaisesta Avaimenreikä-ravitsemusmerkistä. Lisäksi *Uusi pohjoismainen ruoka* on konseptina vaikuttanut hyvän ruokakulttuurin kehittämiseen ja näkyvöittämiseen Pohjoismaissa.

Myös kuluttajansuoja on korkealla tasolla Pohjoismaissa. Se perustuu kohdennettuihin tarkastusstrategioihin ja tasapainoiseen kuluttajavalistukseen, jossa elintarvikkeisiin liittyviä riskejä ja hyötyjä punnitaan toisiinsa nähden. Pohjoismaat haluavat jatkaa tätä menestyksestä yhteistyötä. Samalla ne haluavat vahvistaa elintarviketurvallisuuteen liittyviä toimia sekä edistää terveellisiä ja kestäviä ruokailutottumuksia Pohjoismaissa siten, että kuluttajille suunnatuissa toimituksissa kiinnitetään yhä enemmän huomiota ruokaturvateen, ruokakulttuuriin ja ympäristöystävällisten tuotteiden kuluttajakäsitteeseen. Hyvät ja terveelliset ruokailutottumukset luodaan jo elämän varhaisessa vaiheessa. Siksi lasten ja nuorten ruokailutottumuksiin suunnatut panostukset ovat tärkeitä.

5. Innovaatioita edistävät viranomaiset ja uusien tuotteiden ja palveluiden kehittäminen

Pohjoismailla on paljon innovaatioita juuri maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvoston (MR-FJLS) eri sektoreilla. Näitä ovat muun muassa uudet ruoka-aineet, tuotannon sivutuotteiden käyttö *Uudessa pohjoismaisessa ruoassa* sekä ainutlaatuisen pohjoismaisten geenivarojen hyödyntäminen uusissa korkean lisäarvon tuotteissa. Uusien biopohjaisten tuotteiden kehittäminen merkitsee suuria mahdollisuuksia FJLS-sektorille. Tämä pätee niin olemassa olevaan alkutuotantoon kuin sivutuotteisiin, joita voidaan kierrättää ja muuntaa elintarvikesektorin korkean lisäarvon tuotteiksi, erityisesti kemikaaleiksi ja funktionaaliksi materiaaleiksi. Muuntamisessa käytettäviä raaka-aineita on kaikilla sektoreilla käytössä olevissa kasvikuivissa, proteiineissa, rasvahapoissa ja entsyymeissä.

FJLS-sektorien tutkimus- ja innovaatiolaitoksilla on tärkeä tehtävä siinä, että ne ohjaavat ja tukevat niin paikallisten pientuottajien kuin suurten vientiyhtyritysten innovaatiotoimintaa. Toinen esimerkki julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöstä on PPP-malli (public private partnership), jossa kilpailevat kumppanit tekevät yhteistyötä

julkisten laitosten kanssa uuden tiedon tai uusien menetelmien kehittämiseksi. NordGenin kokemuksia PPP-yhteistyöstä siemenjalostuksen alkuvaiheessa voidaan käyttää tulevan yhteistyön inspiraationa.

Toinen tärkeä edellytys innovatiiviselle FJLS-sektorille ovat tehokkaat viranomaiset, jotka asettavat korkeita vaatimuksia ja ovat samalla valmiita sovittamaan toimintaansa muun muassa jakamis- ja kiertotalouden, nettikaupan ja lisääntyvien elintarvikehujauksen synnyttämien uusien haasteiden mukaan. Näissä asioissa maille on hyötyä kokemusten jakamisesta ja uusien haasteiden kohtaamisesta yhteisvoimin. Samalla viranomaisten tulee myös seurata tilannetta ja olla valmiita tarjoamaan tarvittavaa joustavuutta ja ohjausta niin, että elintarvikesektorilla on tilaa erilaisille innovaatioille – sekä paikallisten pientuottajien vaihtoehtoisille ideoille että uusia polkuja seuraavien suurten vientiyriytysten avauksille. Pohjoismaiden viranomaisten tulee tehdä yhteistyötä niin, että ne voivat kohdata yritykset tavalla, joka edistää kasvua ja työllisyyttä samalla kun ne pyrkivät ottamaan oppia sellaisista maista, joilta Pohjoismailla on jotakin uutta opittavaa.

Valvontaviranomaisten välinen hyvä pohjoismainen yhteistyö myötävaikuttaa osaltaan siihen, että muun muassa EU:n elintarvikealan lainsäädäntöä tulkitaan ja valvotaan samalla tavoin. Se puolestaan

auttaa ehkäisemään rajaesteiden syntymistä Pohjoismaihin.

6. Merkintäjärjestelmät ja akkreditoitu tuotanto

Pohjoismaat ovat maailmanlaajuisesti tarkasteltuna edelläkävijöitä mitä tulee eettisesti vastuulliseen alkutuotantoon tavalla, jossa huomioidaan kestävä kehitys, ympäristöjalanjälki, resurssitehokkuus ja eläinten hyvinvointi.

Pohjoismaissa on tällä hetkellä käytössä erilaisia akkreditointijärjestelmiä, joiden tarkoituksena on kohottaa standardeja ja vahvistaa samalla alan kilpailuedellytyksiä. Laajimmalle levinnyt lienee ekologinen järjestelmä, joka pitää sisällään niin eläinten hyvinvoinnin kuin ympäristönäkökohdatkin. Muita keskeisiä merkintäjärjestelmiä ovat muun muassa EU-järjestelmät suojuuville merkinnöille sekä kestävä metsäsertifiointi.

Olemassa olevien järjestelmien tarjoamaa potentiaalia tulee priorisoida samalla kun kokemustenvaihtoa vahvistetaan.

7. Monimuotoinen maaseututalous

Harvaan asutuilla alueilla Pohjolassa toimeentulon taloudellinen perusta nojaa pitkälti alkutuotantoon. Teknologinen kehitys on kuitenkin saanut aikaan sen, että yhä harvempi enää työskentelee alkutuotantoon kuuluvilla sektoreilla, mikä taas on johtanut kaikissa

KUVA: SCANPIX/DK

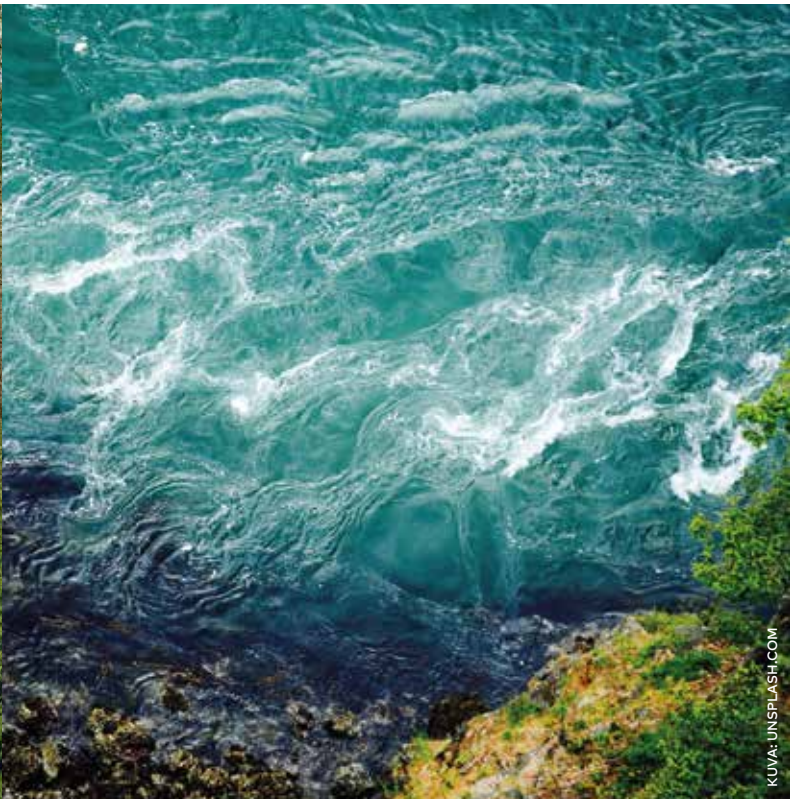
Pohjoismaissa pysyvään negatiiviseen väestökehitykseen isossa osassa harvaan asuttuja alueita. Biotalous voi osaltaan olla muuttamassa tätä kehityssuuntaa. Se vaatii kuitenkin useiden toimijoiden koordinoituja panostuksia – sekä alueellisella että kansallisella tasolla paikkasidonnaisten kehitysstrategioiden mukaisesti ja uusille aloille kohdistuvien investointien tuella. Tällaisia voivat olla esimerkiksi

luontomatkailu (maatilamatkailu, virkistyskalastus, maatilamyynti), paikalliseen elintarviketuotantoon perustuvien uusien tuotteiden kehittäminen tai uudet teolliset aloitteet. FJLS-sektori haluaa yhdessä keskeisten toimijoiden kanssa kehittää strategioita, joiden avulla voidaan valjastaa käyttöön kaikki se potentiaali, joka liittyy monimuotoisempaan ja kestävämpään pohjoismaiseen maaseututalouteen.

KUVA: NORDEN.ORG, BENJAMIN SUOMELA

KUVA: UNSPLASH.COM

KUVA: NORDEN.ORG, MATS HOLMSTRÖM

Tulokset vuoteen 2020 mennessä

Pohjoismaat ovat vahvistaneet ja laajentaneet yhteispohjoismaisia prioriteettejaan vuoteen 2020 mennessä FJLS-yhteistyön avulla niillä aloilla, joilla maat tekevät jo tällä hetkellä tiivistä yhteistyötä. Yhteistyö on vahvaa etenkin resurssitehokkaassa ja pitkän aikavälin taloudellisesti kestävässä tuotannossa. Myös fossiilisten raaka-aineiden korvaaminen biomassalla biotalouden kasvaessa on asia, johon panostetaan.

FJLS-sektori on vuoteen 2020 mennessä myötävaikuttanut YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumiseen etenkin resurssien kestävä hyödyntämisen ja elintarvikejärjestelmien osalta. Näihin kuuluvat yhteispohjoismainen strategia ja työ One Health -alalla, maatalouden ja kalastuksen ilmastovaikutusten vähentäminen, sertifioituihin tuotantostandardeihin liittyvä yhteistyö muun muassa ekologiassa sekä resurssitehokaseen tuotantoon liittyvän työn jatkaminen ja ruokahävikin vähentäminen esimerkiksi sivu- ja jäännöstuotteiden käyttöä edistämällä. Sektori haluaa saavuttaa konkreettisia tuloksia alkutuotannon kautta syntyvien korkean lisäarvon

tuotteiden ja maatalous-, metsätalous- ja kalastussektorin sivutuotteiden kehittämisessä. Se haluaa myös osaltaan edistää paikallisen maaseututalouden monimuotoisuutta Pohjoismaissa.

Vuoteen 2020 mennessä Pohjoismaat ovat

- tukeneet kestäviä ruokailutottumuksia kuluttajille suunnatuissa palveluissa
- vahvistaneet pohjoismaisten ravitsemussuositusten täytäntöönpanoa
- vahvistaneet yhteistyötä resurssitehokkaan ja taloudellisesti kestävä tuotannon tukemiseksi
- parantaneet edellytyksiä elintarviketuotannon innovaatioille vahvistamalla julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyötä.

Vuoteen 2020 mennessä Pohjoismaat ovat kehittäneet yhteistyötään EU-kysymyksissä ja kansainvälisesti Pohjoismaiden yhteisten intressien edistämiseksi EU:ssa ja keskeisillä kansainvälisillä areenoilla.

KUVA: PEXELS.COM

Sektorin organisointi

Ministerineuvoston virkamiesrakenne koostuu viidestä integroidusta osastosta: toimeenpanevesta komiteasta sekä kalastuksen ja vesiviljelyn, elintarvikkeiden, maatalouden ja metsätalouden osastosta. Toimeenpanevalle komitealle ja neljällä osastolla on virkamieskomitean asema.

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvoston (MR-FJLS) alaisuuteen kuuluu myös Pohjoismainen geenivarakeskus (NordGen), jonka tehtäviin kuuluu maa- ja metsätalouden geenivarojen säilyttäminen ja käyttö. Eri komiteoiden rakenne vaihtelee: kalastuksen ja vesiviljelyn virkamieskomitean alaisuuteen kuuluu kalastuksen ja vesiviljelyn pohjoismainen työryhmä (AG-Fisk); maatalouden

virkamieskomitean alaisuuteen kuuluu Pohjoismainen maatalous- ja elintarviketutkimuksen komitea (NKJ); metsätalouden virkamieskomitean alaisuuteen kuuluu Yhteispohjoismainen metsäntutkimus (SNS), ja elintarvikkeiden virkamieskomitean alaisuudessa toimii kolme työryhmää: Pohjoismainen ravitsemus-, elintarvike- ja toksikologiatyöryhmä (NKMT), Pohjoismainen elintarvikehallinnon ja kuluttajatietouden työryhmä (NMF) sekä Pohjoismainen mikrobiologian, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin työryhmä (NMDD). Tämän lisäksi Uusi pohjoismainen ruoka -ohjelman ohjausryhmä kuuluu toimeenpanevan virkamieskomitean alaisuuteen.

Pohjoismainen geenivarakeskus (NordGen)

NordGen on yhteislaitos kaikelle maatalouden geenivarojen koordinoinnille Pohjoismaissa. Sen toimintaa ohjaa kaksi yleistä tavoitetta: a) geenivarojen säilyttäminen ja b) elintarviketuotannolle, maataloudelle ja metsätaloudelle tärkeiden geenivarojen hyödyntäminen.

NordGen toimii sen hyväksi, että kuluttajille Pohjoismaissa välitetään tehokkaasti tietoa samalla kun se koordinoi toimintaa, joka on tärkeää ja kustannustehokasta. NordGenin tarkoituksena on myös edistää maataloustuotannon ja ympäristönsuojelun välistä yhteistyötä ja molemminpuolista ymmärrystä pohjoismaisessa yhteistyössä ja ottaa siinä huomioon geenivarojen kestävä käyttö ja säilyttäminen sekä geenivarojen ja ympäristön välinen vuorovaikutus. NordGen tukee ja auttaa maita ja ministerineuvostoa tarpeen mukaan.

Laitoksen hallinnoitavana on myös niin kutsuttu *public private partnership for pre-breeding*, jonka tarkoituksena on

tukea pohjoismaista kasvinjalostuksen kehitystyötä ja pyrkiä siten vastaamaan maatalouden, puutarhanhoidon ja meriviljelyn pitkän aikavälin tarpeisiin. NordGen toimii kansainvälisesti ja sen tulee täyttää eurooppalaisen yhteistyön (AEGIS) geenipankkiyhteistyölle asettamat yhteiset standardit ja suuntaviivat.

Kalmarin julistuksessa vuodelta 2004 Pohjoismaat tuovat esiin yleisen ja yhteisen näkemyksensä ja visionsa, ja julistuksessa määritellään myös NordGenissä tehtävä geenivaratyö. Kaikkia geenipankissa olevia siemeniä – lukuun ottamatta turvakokoelmaa, jota NordGen säilyttää muiden geenipankkien puolesta – hallinnoidaan yhteispohjoismaisesti, ja ne ovat myös julkisesti saatavilla.

NordGen vastaa Huippuvuorten siemenvaraston käytännön toiminnasta, markkinoinnista ja logistiikasta. Sen rahoittajana toimii Norjan maatalous- ja ruokaministeriö ja Global Crop Diversity Trust -säätio.

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

www.norden.org

Yhteistyöohjelma 2017–2020:

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvosto

Yhteistyöohjelma käsittelee Pohjoismaiden vuosille 2017–2020 asettamaa kahta keskeistä poliittista painopistealuetta mitä tulee kalastukseen, vesiviljelyyn, maa- ja metsätalouteen sekä elintarvikeasioihin: pohjoismaisen biotalouden kehittämistä sekä kestäviä elintarvikejärjestelmiä.

Tämän yhteistyöohjelman avulla Pohjoismaiden ministerineuvosto kehittää ja vahvistaa pohjoismaista yhteistyötä kalatalouden, vesiviljelyn, maa- ja metsätalouden sekä elintarvikeasioiden osalta. Ohjelman kautta Pohjoismaat antavat oman panoksensa moniin maailmanlaajuisiin haasteisiin, joista on sovittu YK:n kestävän kehityksen tavoitteissa: ilmastomuutoksesta antibioottiresistenssiin sekä elämäntapasairauksien aiheuttamien ongelmien ehkäisemiseen.

ANP 2017:702

ISBN 978-92-893-4830-0 (PRINT)

ISBN 978-92-893-4831-7 (PDF)